

รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

A Model of Parenthood according to Buddhist Psychology

ญาณินี ภูพัฒน์

Yaninee Poopat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: teacher_fon@yahoo.com

Received March 28, 2020; Revised March 31, 2020; Accepted May 3, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี 2) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา และ 3) เพื่อตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมลิสร

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีประกอบด้วย ตัวแปร 4 ตัวแปร คือ 1) ปัจจัยภายนอก 2) หลักพรหมวิหาร 3) หลักอิทธิบาท 4 และ 4) คุณภาพความเป็นพ่อแม่ 2) จากการสังเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร คือ ปัจจัยภายนอก ตัวแปรภายในแฝง 3 ตัวแปร คือ 1. หลักพรหมวิหาร 4 2. หลักอิทธิบาท 4 และ 3. คุณภาพความเป็นพ่อแม่ โดยมีหลักธรรมจากหลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านในโมเดล 3) เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจากการตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยภายนอก โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .68 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลักอิทธิบาท 4 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยภายนอกและหลักพรหมวิหาร 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .59 และ .26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบความเป็นพ่อแม่; หลักพุทธจิตวิทยา

ABSTRACT

The purpose of this research 1) to study attributes and guidelines of the parents' duties as a best practice; 2) to synthesize the Parenthood Model based on Buddhist Psychology; and 3) to examine and propose a Parenthood Model based Buddhist Psychology. The study was a mixed method using a quantitative method to extend the results to a qualitative method in nature. An In-depth Interviews for collecting qualitative by a purposive method, a questionnaire was used for collecting quantitative data by a stratified sampling method. A content and inductive summary were employed for analyzing qualitative data (Analytic Induction) , and the analysis of quantitative data used a descriptive statistics, a correlation analysis by Software packages and analysis for checking the consistency of the model and empirical data by LISREL program

The results of the study were as follow:

1. From a study of attributes and guidelines of the parents' duties as a best practice it found that it consisted of 4 variables including 1) External Factors, 2) the 4 Divine States of Mind, 3) the 4 Paths of Accomplishment, and 4) Quality of Parenthood.

2. Regarding the synthesis of the Parenthood Model based on Buddhist Psychology it found that the Parenthood Model based on Buddhist Psychology comprised 1 endogenous variable, namely, External Factors and 3 endogenous variables including 1) the 4 Divine States of Mind, 2) the 4 Paths of Accomplishment, and 3) the 4 Divine States of Mind with the 4 Paths of Accomplishment acted as the mediator variable in the model.

3. While considering direct and indirect influences from the examination and proposal of a Parenthood Model based Buddhist Psychology it found that the 4 Divine States of Mind were directly influenced by External Factors with the effect size of .68 at the statistical significance of .01.

Keywords: A Model of Parenthood; Buddhist Psychology

บทนำ

หลายครั้งที่พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจว่า การที่บุตรหลานของตนมีพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่พึงประสงค์ เกิดจากการที่คุณครูในโรงเรียนอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนไม่ดี เกิดเป็นกรณีร้องเรียนคุณครูและโรงเรียน หรือเกิดเหตุการณ์น่าเศร้าใจที่ปรากฏตามสื่อ หากแต่ตามพัฒนาการของมนุษย์นั้น มนุษย์เริ่มเรียนรู้และมีพัฒนาการมาตั้งแต่ปฏิสนธิแล้ว ทุก ๆ สิ่งที่ได้ประสบพบเจอมาแต่ตั้งแต่มายังไม่สามารถพูดสื่อสารได้จนกระทั่งตาย ล้วนเป็นการอบรมสั่งสอนที่ไม่ใช่การจัดการสอนอย่างตั้งใจ การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและตลอดไป ดังนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักและจริงจังในการช่วยกันพัฒนาทุนที่สำคัญยิ่งของโลกมนุษย์ใบนี้ และผู้รับผิดชอบเรื่องนี้เป็นลำดับแรกก็คือ พ่อแม่ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเด็กตั้งแต่วัยเยาว์นั่นเอง พ่อแม่ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและเหมาะสม เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การมีส่วนร่วมของพ่อแม่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (Seginer, 2006)

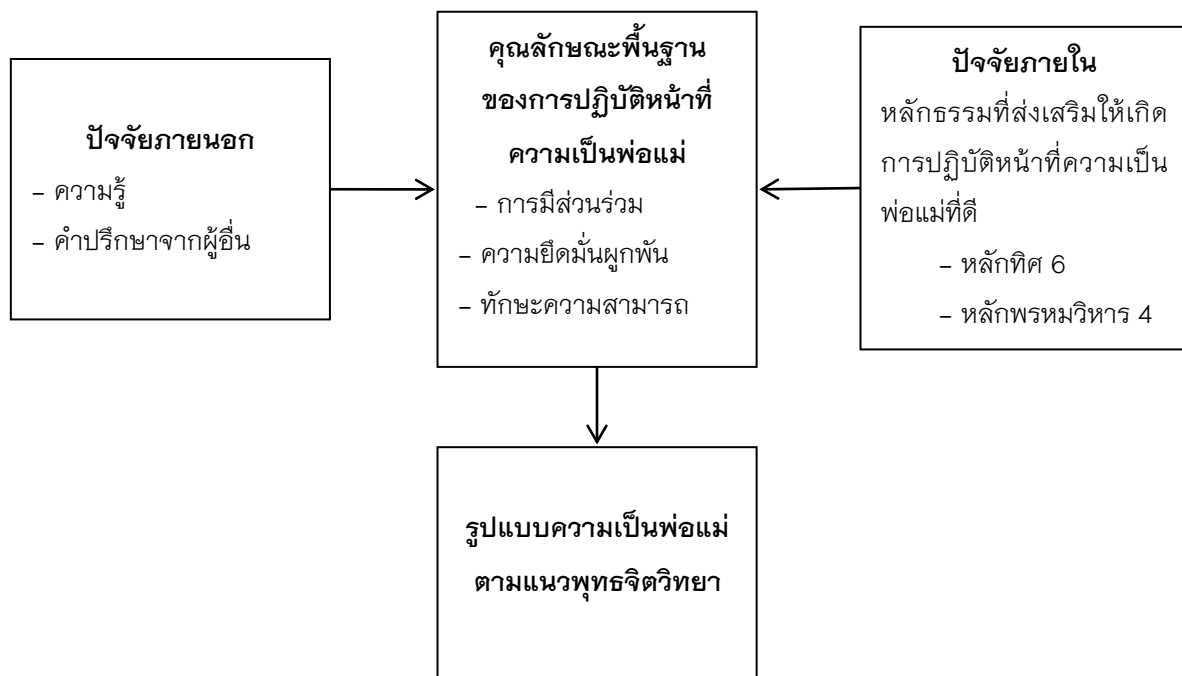
ปัจจุบันพบว่า มีปัญหาทางสังคมมากมายที่สืบย้อนไปแล้วพบว่าเกิดจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม หรือกระทั่งการมีบุตรโดยไม่มีความพร้อม บุคลิกลักษณะหรืออุปนิสัยของผู้ปกครองที่ไม่เหมาะสมในการเลี้ยงดูเด็ก หรือมีความรู้ความเข้าใจที่ผิดพลาดจึงเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่ถูกต้อง หรือการเติบโตขึ้นเป็นผู้มีอุปนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เห็นแก่ตัว ไม่มีระเบียบวินัย นอกรีต ไร้มนุษยธรรม รับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้ ผิดพลาดไม่ได้ เป็นต้น (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, 2559) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ล้วนเกิดจากการเพาะบ่มอุปนิสัยและบุคลิกภาพ และลักษณะการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก (Catherine et al, 2012) โดยเฉพาะในระดับปฐมวัย เป็นวัยที่มีพัฒนาการในเรื่องเหล่านี้สูงที่สุด (ปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร, 2551) การอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพ และบุคลิกภาพของบุคคล รวมทั้งพฤติกรรม ความคิด ค่านิยมต่างๆ ที่สำคัญของเด็กและเยาวชน ดังนั้น คุณภาพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญในขั้นต้นที่ควรพิจารณาให้มากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองควรมีความเข้าใจ ความใส่ใจ ความพร้อม และความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการแรกที่จะสามารถทำให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพแก่สังคมได้

ดังนั้น การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาในครั้งนี้ เพื่อได้รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่จะเป็นแนวทางแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้ประสงค์จะเป็นพ่อแม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีความเข้าใจ สามารถประเมินตนเอง และพัฒนาตนให้มีความพร้อมในการอบรมเลี้ยงดูขนาดของให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับการพัฒนาตนเป็นคนที่มีสมรรถภาพที่ดีทั้งกายภาพมีคุณภาพในการสร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี
2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อศึกษานำเสนอรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research Framework)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยวิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Results) โดยมีรูปแบบวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design)

ในระหว่างนี้จะเป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม แบ่งการศึกษาเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ต่อบุตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ขั้นที่ 2 การศึกษาสังเคราะห์หัตถิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของลักษณะและ การทำหน้าที่ของพ่อแม่ต่อบุตรจากกรณีศึกษาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ขั้นที่ 3 การพัฒนากรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุรูปแบบความเป็น พ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

2. การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Design)

ในระยยะที่ 2 นี้ ใช้การศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยการนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์ และนำมาพัฒนารูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีตัวแปรส่งผ่านและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย (3 – 6 ปี) จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ คือขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5-20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (Path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด 35 พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด 40 เส้นทาง ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 175-700 คน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 300 คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณนี้ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.แบบสอบถามความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ต่อบุตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสารหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ อรรถกถา ธรรมบท วรรณกรรม ตำราวิชาการ งานวิจัย บทความพร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา กำหนดโครงสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ตามกรอบโครงสร้างแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

4. ผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยต่อไปด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา แบ่งเป็น 4 ด้าน

โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ เพื่อสำรวจระดับการปฏิบัติและระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2. ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อช่วยในการพิจารณาว่า การวัดนั้นได้ผลสม่ำเสมอคงเส้นคงวา (Consistency) โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) อยู่ที่ .928

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยัง ผู้ปกครองนักเรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 300 คน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อผู้ปกครองนักเรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถาม

ไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

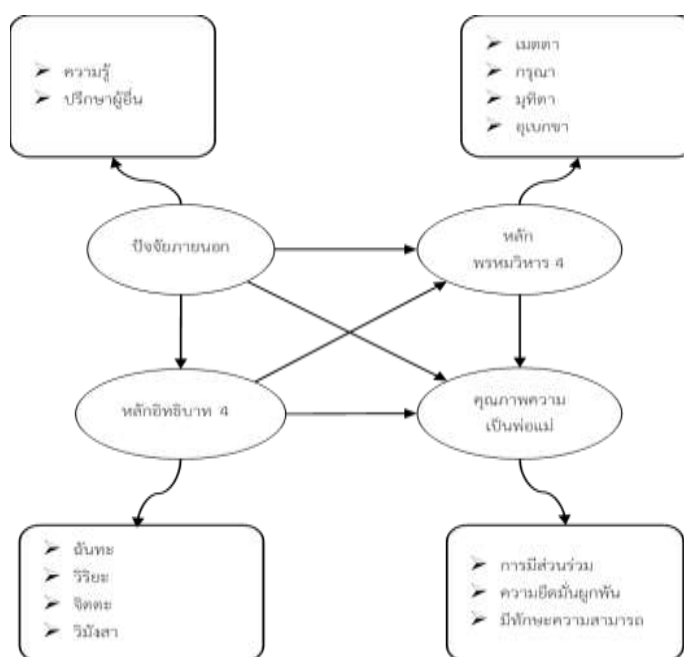
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 300 คน มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย () ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธรจิตวิทยา โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 1) พบว่า แนวทางที่พ่อแม่แสดงออกถึงการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ การแสดงพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนต่อการทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ คือมีพฤติกรรม อัน ได้แก่ 1. พฤติกรรมหรือการแสดงออกของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของลูก 2. ความตระหนักและความสนใจของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูก 3. ความรู้และทักษะความสามารถของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูก อธิบายได้ว่า หากมีปัจจัยภายนอกก็จะมีหลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 และคุณภาพความเป็นพ่อแม่ หากมีหลักพรหมวิหาร 4 ก็จะมีหลักอิทธิบาท 4 หากมีหลักอิทธิบาท 4 ก็จะมีหลักพรหมวิหาร 4 และคุณภาพความเป็นพ่อแม่ หากมีหลักพรหมวิหาร 4 ก็จะมีคุณภาพ ความเป็นพ่อแม่ หากมีปัจจัยภายนอกก็จะมีหลักพรหมวิหาร 4 ก็จะมีคุณภาพความเป็นพ่อแม่ หากมีปัจจัยภายนอกและหลักพรหมวิหาร 4 ก็จะมีคุณภาพความเป็นพ่อแม่ หากมีปัจจัยภายนอกและหลักอิทธิบาท 4 ก็จะมีคุณภาพความเป็นพ่อแม่ และหากมีหลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 ก็จะมีคุณภาพความเป็นพ่อแม่

รูปที่ 2 แนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

2) ผลการวิเคราะห์ การสังเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตัวแปร	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
ปัจจัยภายนอก	3.53	มาก	0.41	2.00	4.00	11.63	-1.03	1.47
ความรู้	3.56	มาก	0.48	2.00	4.00	13.39	-1.10	0.89
ปรึกษาผู้อื่น	3.49	ปานกลาง	0.47	2.00	4.00	13.42	-0.54	-0.15
หลักพรหมวิหาร 4	3.42	ปานกลาง	0.37	2.25	4.00	10.79	-0.59	0.24
เมตตา	3.53	มาก	0.37	2.75	4.00	10.47	-0.29	-0.85
กรุณา	3.22	ปานกลาง	0.46	2.00	4.00	14.20	-0.32	0.06
มุทิตา	3.46	ปานกลาง	0.56	1.00	4.00	16.30	-1.38	3.91
อุเบกขา	3.49	ปานกลาง	0.49	2.50	4.00	13.98	-0.40	-1.09
หลักอิทธิบาท 4	3.46	ปานกลาง	0.38	2.49	4.00	11.12	-0.46	-0.44
ฉันทะ	3.27	ปานกลาง	0.55	1.50	4.00	16.77	-0.36	0.15
วิริยะ	3.37	ปานกลาง	0.47	1.78	4.00	13.81	-0.78	0.82
จิตตะ	3.53	มาก	0.46	2.20	4.00	13.12	-0.91	0.11
วิมังสา	3.65	มาก	0.53	1.50	4.00	14.67	-1.68	3.24

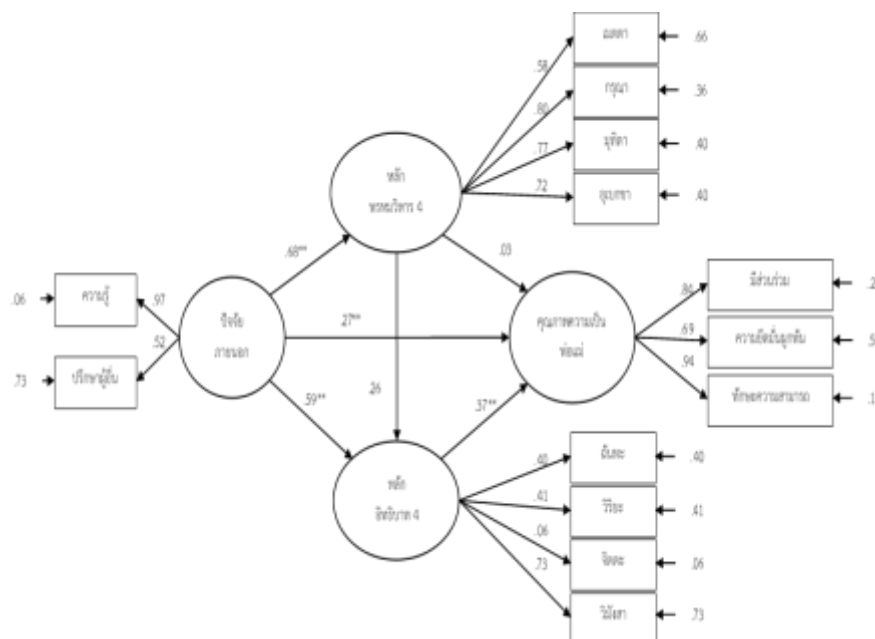
คุณภาพความเป็น พ่อแม่	3.47	ปานกลาง	0.37	2.29	4.00	10.71	-0.61	0.20
การมีส่วนร่วม	3.45	ปานกลาง	0.43	1.83	4.00	12.35	-1.04	1.70
ความยึดมั่นผูกพัน	3.50	มาก	0.39	2.60	4.00	11.04	-0.33	-0.84
มีทักษะความสามารถ	3.47	ปานกลาง	0.49	2.25	4.00	14.12	-0.54	-0.71

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมาก (= 3.42 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมตตา มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (= 3.52) รองลงมา คือ อุเบกขา มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (= 3.49) และ มุทิตา (= 3.46) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับปานกลาง (= 3.46) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วิมังสา มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (= 3.65) รองลงมาคือจิตตะ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (= 3.53) และ วิริยะ (= 3.37) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอก พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบปัจจัยภายนอกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (= 3.53) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความรู้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (= 3.56) รองลงมาคือ การปรึกษาผู้อื่น (= 3.49) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลางตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านคุณภาพความเป็นพ่อแม่ พบว่า คุณภาพความเป็นพ่อแม่อยู่ในระดับปานกลาง (= 3.47) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความยึดมั่นผูกพัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (= 3.50) รองลงมาคือ มีทักษะความสามารถ (= 3.47) และ การมีส่วนร่วม (= 3.45) ตามลำดับ

รูปที่ 3 รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ในโมเดลนี้ มีตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ ปัจจัยภายนอก หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 และคุณภาพความเป็นพ่อแม่ โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 13 ตัวแปร การทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาพบว่า โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 688.23 ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ 59 และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .0 ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.74 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.60 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.12 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.19

ผลการวิเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 2184 องศาอิสระเท่ากับ 20 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .18 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .95 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.18 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ สนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง 0.27 ถึง 0.94 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ ความรู้ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.94 รองลงมา คือ มีทักษะความสามารถ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89 และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ การรับคำปรึกษา มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.27

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.47 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก สามารถอธิบายความแปรปรวนหลักพรหมวิหาร 4 ได้ร้อยละ 47.00 หลักอิทธิบาท 4 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.63 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ ปัจจัยภายนอก และหลักพรหมวิหาร 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของหลักอิทธิบาท 4 ได้ร้อยละ 63.00 และคุณภาพความเป็นพ่อแม่ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.39 แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ ปัจจัยภายนอก หลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพความเป็นพ่อแม่ ได้ร้อยละ 39.00

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง 0.46 ถึง 0.77 โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ปัจจัยภายนอกและหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อองค์ประกอบปัจจัยภายนอกเพิ่มมากขึ้น หลักอิทธิบาท 4 จะเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา คือ ปัจจัยภายนอกและหลักพรหมวิหาร 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.68 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า เมื่อมีปัจจัยภายนอกมากขึ้น หลักพรหมวิหาร 4 จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยภายนอก โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .68 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลักอิทธิบาท 4 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยภายนอกและหลักพรหมวิหาร 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .59 และ .26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยภายนอกผ่านหลักพรหมวิหาร 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คุณภาพความเป็นพ่อแม่ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ปัจจัยภายนอกและหลักอิทธิบาท 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .27 และ .37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักพรหมวิหาร 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .03 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากหลักพรหมวิหาร 4 ผ่านหลักอิทธิบาท 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .09 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยภายนอกผ่านหลักอิทธิบาท 4 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา (Model of Parenthood according to Buddhist Psychology) หมายถึง ภาวะในการปฏิบัติหน้าที่ในการสงเคราะห์ดูแลบุตร ทั้งการให้การดูแลให้มีสุขภาพกายใจที่ดี ได้รับความปลอดภัย ได้รับการศึกษาความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และอบรมสั่งสอนให้บุตรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขทั้งตนเองและสังคม โดยมีลักษณะพิเศษของหลักธรรมทางพุทธจิตวิทยาซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ของบุคคลให้เป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยานั้น ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ เป็นสิ่งตั้งต้นที่มีอิทธิพลต่อด้านอื่นๆ

2) พรหมวิหาร 4 หลักความประพฤติของผู้ปกครองในการดูแลบุตร มี 4 ประการ

3) หลักอิทธิบาท 4 แนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อการเลี้ยงดูบุตรให้ประสบความสำเร็จด้วยความจริงใจ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ อดทน ควบคุมจิตใจและพัฒนาตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยปัญญา เสียสละความสุขสบายส่วนตนเพื่อลูก และรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้อื่นประกอบ โดยมีแนวทางการประพฤติในด้านต่าง ๆ

4) คุณภาพความเป็นพ่อแม่ เป็นคุณลักษณะของพ่อแม่ที่แสดงออกถึงการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ การแสดงพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนต่อการทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ของบุคคล ซึ่งพ่อแม่ที่มีคุณภาพจะต้องมี ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ความยึดมั่นผูกพันกับการเป็นพ่อแม่ และทักษะความสามารถของพ่อแม่

ซึ่งหากมีองค์ประกอบดังกล่าวตามรูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาการศึกษาครั้งนี้ บุคคลผู้เป็นพ่อแม่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กย่อมมีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลที่สามารถอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาบุคลากรซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะและแนวทางการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีนั้น ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายนอก (External Factor) หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์เลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ (1) ความรู้ หมายถึง การที่พ่อแม่มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยการพยายามศึกษาหาข้อมูลความรู้ทั้งแนวคิด ทฤษฎี ข้อเสนอแนะ ประสบการณ์ จากสื่อต่างๆ ทั้ง หนังสือ เอกสารทางวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมและพัฒนารเด็ก รวมทั้งจากสื่อที่น่าเชื่อถือทางอินเทอร์เน็ตอยู่เสมอ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน/ แนวทางสำหรับตนเองในการเลี้ยงดูบุตร (2) การรับคำปรึกษาจากผู้อื่น หมายถึง การที่พ่อแม่ซึ่งประสบปัญหา หรืออุปสรรค หรือความสงสัยไม่แน่ใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ขอความเห็น ข้อเสนอแนะ คำชี้แนะจากบุคคลที่คิดว่ามีประสบการณ์ หรือมีความน่าเชื่อถือ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2557) ในการวิจัยนี้พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง หลักความประพฤติของผู้ปกครองในการดูแลบุตร มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การแสดงออกถึงความรักความปรารถนาดีให้บุตรประสบแต่ประโยชน์และมีความสุข 2) การแสดงออกถึงการช่วยเหลือบุตรให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งร่างกายและใจ 3) การแสดงออกถึงความยินดีเมื่อเห็นบุตรได้มีความสุขโดยบริสุทธิ์มิได้โกงหรือเบียดเบียนผู้ใด และ 4) การแสดงออกถึงการวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาข้อเท็จจริง เป็นการพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญาด้วยเหตุผล รักษาความถูกต้องให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ พ่อแม่ผู้ปกครองยังต้อง แสดงออกถึงความรักความปรารถนาดีให้บุตรประสบแต่ประโยชน์และมีความสุข โดยมีการตั้งเป้าหมายในชีวิตให้ลูกในอนาคต (วัฐวัต บัวเกษ, 2550) สอดคล้องกับหลักธรรมในหัวข้อมูทิตา และพ่อแม่ผู้ปกครองแสดงออกถึงการวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาข้อเท็จจริง เป็นการพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญาด้วยเหตุผล รักษาความถูกต้องให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ อีกทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองยังมีความเป็นกลางในใจของตนในการรับฟังข้อมูลหรือข้อเสนอแนะในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้ได้ผลที่ดีที่สุดอีกด้วย นับเป็นอุเบกขาในใจพ่อแม่อีกประการหนึ่ง

2. การสังเคราะห์รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพความเป็นพ่อแม่ (Quality of Parents) เป็นคุณลักษณะของพ่อแม่ที่แสดงออกถึงการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ การแสดงพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนต่อการทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ของบุคคล ซึ่งพ่อแม่ที่มีคุณภาพจะต้องมี ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ความยืดหยุ่นผูกพันกับการเป็นพ่อแม่ และทักษะความสามารถของพ่อแม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของผกามาต นันทจิรวัดมน (2554) พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จและการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จมี 8 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบแสดงออกถึงความรัก ประกอบด้วย การให้ความใกล้ชิดสนิทสนม และการให้

ความสนใจซึ่งกันและกัน 2) องค์ประกอบการทำหน้าที่ตามบทบาท ประกอบด้วย บทบาทของ พ่อ แม่ ลูกในด้านความเป็นอยู่และจิตใจ การมอบหมายหน้าที่อย่างเฉพาะเจาะจง และความเสมอภาคในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน 3) องค์ประกอบการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารด้วยความใส่ใจ การสนับสนุนหรือชื่นชม และการให้อิสระทางการสื่อสาร 4) องค์ประกอบการแก้ปัญหา ประกอบด้วย การร่วมมือกันแก้ปัญหา การแก้ไขความขัดแย้งจากความแตกต่างกันของสมาชิกในครอบครัว 5) องค์ประกอบการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมออกกฎระเบียบในครอบครัว การควบคุมพฤติกรรม 6) องค์ประกอบการใช้เวลาาร่วมกัน ประกอบด้วย การสนทนาร่วมกัน การให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน 7) องค์ประกอบการดำรงชีวิตทางด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วย การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ การถ่ายทอดหลักศีลธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม และ 8) องค์ประกอบความสุขของครอบครัว ประกอบด้วย สัมพันธภาพในครอบครัว สุขภาพกาย สุขภาพจิต

3. รูปแบบความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อทุกอย่างในการอบรมเลี้ยงดูลูกพ่อแม่อาจใช้ปัจจัยภายนอกมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในการอบรมเลี้ยงดูลูกและพัฒนาลูกของตน แต่อีกสิ่งหนึ่งที่พบคือ ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อคุณภาพความเป็นพ่อแม่โดยไม่ผ่านหลักพรหมวิหาร 4 ที่มีความเชื่อว่าเป็นคุณธรรมประจำใจบิตามารดา ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 คือ การให้แนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยมีหลักการและระเบียบวิธีที่ชัดเจนแน่นอนและบังคับใช้แก่บุคลากรทางการศึกษา จึงเป็นการทำให้เชื่อได้ว่าแม่บุคลากรทางการศึกษาจะไม่มี ความผูกพันทางใจเป็นพิเศษแก่เด็กแต่ละคนเหมือนพ่อแม่มีต่อลูกแต่ก็ยังสามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างมีคุณภาพได้ หรืออีกประการหนึ่งคือ การมีปัจจัยภายนอก คือมีความรู้ความเข้าใจ ใช้ปัญญาพิจารณา และการรับฟังความเห็นของผู้อื่นนั้น อาจเทียบได้กับการมี ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) และการมีโยนิโสมนสิการ ซึ่งจะนำมาสู่การมีความคิดเห็นในทางที่ถูกต้อง นั่นคือสัมมาทิฐิ ซึ่งการมีความคิดเห็นในทางที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้คือ การมีหลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 ของพ่อแม่ผู้ปกครอง แม้พ่อแม่จะมีองค์ความรู้และปัญญาเพียงพอต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรแล้วแต่หลักพรหมวิหาร 4 จะทำให้พฤติกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพเช่นกัน สอดคล้องกับสกินเนอร์และคณะ (Skinner, 1974) กล่าวว่า ครอบครัวที่เรียกว่าปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์หรือประสบความสำเร็จนั้นจะต้องบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่พื้นฐานของครอบครัวที่หลากหลาย (Variety of Basic) ต้องสามารถ พัฒนาครอบครัวและบรรลุลงานวิกฤติได้ (Development and Crisis Tasks) รวมถึงการให้การพัฒนา อย่างต่อเนื่องแก่สมาชิกในเรื่องของความเป็นอยู่ความมั่นคงปลอดภัย ความร่วมมือกันในการคงความเป็นครอบครัวไว้

สรุป

หากพ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กประกอบไปด้วย คุณภาพ ความเป็นพ่อแม่ คือ การแสดงพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนต่อการทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ ของบุคคล ปัจจัยภายนอกคือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ความรู้ และการรับคำปรึกษาจากผู้อื่น หลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง หลักความประพฤติของผู้ปกครอง ในการดูแลบุตร มี 4 ประการ และหลักกสิณ 4 หมายถึง แนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่าง เหมาะสมเพื่อการเลี้ยงดูบุตรให้ประสบความสำเร็จ ทั้งหมดนี้คงได้อธิบายถึงอิทธิพลต่อกันแล้ว ก็ หมายความว่าพ่อแม่ที่มีความเป็นพ่อแม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และคนในสังคม ควรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพ่อแม่ ที่ดีที่มีคุณภาพ เพราะการอบรมเลี้ยงดูบุคคลให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีคุณค่าต่อสังคมนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่เยาว์วัยและมีใช้เพียงหน้าที่อบรมสั่งสอนของครูบาอาจารย์ในระดับการศึกษาต่างๆ เพียงเท่านั้น แต่มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือความเป็นพ่อแม่ที่สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งหน่วยงานต่างๆ สามารถช่วยกันสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพ่อแม่ให้สมบูรณ์ขึ้นได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากจากผลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ยังมีตัวแปรอื่นที่ปรากฏ รวมถึงตัวแปรทางพุทธจิตวิทยาด้วย เช่น ปรโตโมสะ โยนิโสมนสิการ บุคลิกภาพของพ่อแม่ เป็นต้น ซึ่งผู้สนใจศึกษาต่ออาจทำการศึกษาวิจัยในตัวแปรด้านอื่นๆได้อีก หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มประชากรอาจพบตัวแปรที่แตกต่างได้

2. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบระหว่างประชากรที่มีคุณลักษณะบางประการแตกต่างกัน เช่น รูปแบบการเลี้ยงดู รูปแบบสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาที่เด็กกำลังศึกษา หรือปัจจัยส่วนบุคคลด้านต่างๆที่อาจมีผลต่อการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ เพื่อให้ได้ผลที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติสำหรับพ่อแม่แต่ละกลุ่มได้อย่างเฉพาะเจาะจงต่อไป

3. การศึกษาวิจัยด้วยเอกสารหรือตำราอาจได้ผลตามทฤษฎีที่มีผู้พิสูจน์มาแล้ว แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันและความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มประชากร การทำการศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจง

และการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับประชากรจริงจะทำให้ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยที่เป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความเป็นจริงของกลุ่มประชากร ซึ่งจะสามารถนำผลการวิจัยได้มาพัฒนา แก้ไขปัญหา และป้องกันตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2559). *จิตวิทยาบุคลิกภาพและพฤติกรรมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกามาต นันทจิรวัดณ์. (2554). *การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จด้วยการให้คำปรึกษาครอบครัวโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ คุุณบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะนันท์ หิรัณย์ชลี. (2551). *การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดพุทธศาสนาและทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2557). *ความรู้สำหรับพ่อแม่มือใหม่*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วัชรวิดี บัวเกษ. (2550). *การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัณเพ็ญ บุญประกอบ. (2543). *ความรักความผูกพันของครอบครัวในยุค 2000*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 45(1), 6–11.
- Catherine et al. (2012). *The Psychology Book*. London: Dorling Kindersley.
- Skinner, B.F. (1974). *About Behaviorism*. New York: Alford A Kuapt F.
- Seginer, R. (2006). *Parents' Educational Involvement: A Developmental Ecological Perspective*. *Parenting: Science and Practice*, 6(1), 14–48.